

Leš v zamenj.

(Povest.)

5.

Hladnikov Leš je res dočakal pomlad na Citrarjevem domu. Že zdavnaj je bil skopnel sneg po zagorski dolini. Dasi so bile noči še nekoliko mrzle in je pokrivala še vsako jutro debela slana polje in vrtove, so bili dnevi vendar že topli in prijetni. Solnce je ogrevalo božjo zemljo, da je trava naglo brstela in so se vzbujale prve, plašne rožice. In gledali so rožice v božje pomladansko solnce. Smehljale so se in poslušale tihi vetrec, ki je šelestel nad zagorsko zemljo. Z vetrecem pa so se zibale med solnčnimi žarki prve pomladanske ptice. Na brsteča drevca so sedale ptice in so klicale zelene liste iz toplih odej. Listi pa so slišali te prijazne klice. Pogledavali so iz mokrih popkov, začudili se krasni pomladi in se širili v sladkem pomladnem hrepenenju. Ptice pa so jim prepevale do poznega večera in s poznim večerom so odšle v svôja nova gnezdeca, pa so zadremale, kakor so zadremale prve rožice in kakor so zadremali brsteči listi po drevcih.

Hladnikov Leš pa je bil žalosten, ko je videl, da je prišla pomlad. Saj ni bilo čudno. Videl je, da so se vračale ptice domov, in videl je, da so se celo drobne rožice vračale iz mrzle zemlje domov pod mile, prijazne žarke. In hudo je bilo Lešu, da on ne more domov, samo on ne... S Citrarjem sta orala tri njivice, ki so bile edina Citrarjeva last. Leš je stopal pred živino in jo priganjal. Citrar pa je oral. Lepo se je smejalo solnce z neba, da je bilo prav toplo. Vse naokrog pa je dehtelo s prijetnim, pomladanskim vonjem, da je Lešu kar trepetalo srce. In Leš se je spominjal doma in Srednjega vrha. Spominjal se je tudi, kako veselo je spomladi na Srednjem vrhu. Oče orje in vpije nad živino. Leš pa stopa pred živino in vihti dolgo šibo. Tu pa tam pograbi za komat, da spravi živino v pravo smer. »Hej, hej!« vpije, da se razlega daleč onkraj Srednjega vrha po položni rebri. V gozdu nad Srednjim vrhom pa prepevajo ptiči, petelini se oglašajo ob samotnih hišicah, in solnce sije, in rumeni žarki se zibljejo vsepovsod nad Srednjim vrhom. Cenek in Uršika pa tekata po travniku in se lovita in se smejata, kar se da... Saj je tako krasno in prijetno spomladi na Srednjem vrhu! Pa bi se človek ne smejal?

»Hej, hej!« zavpije zdaj Leš na Citrarjevi njivi nad muhasto Ciko, ki sili venomer v razor. »Hej, hej!« vpije in bi najrajši jokal. Ozira se neprestano dol po dolini, kjer se sveti daleč in visoko sredi strme gore Srednji vrh. Ves je oblit s solnčnimi žarki in se leskeče in pozdravlja v daljave in nižave. Ondi pa orje oče, in za živino hodi tisti hinavski Peter in se smeje in prepeva, kakor se smejeta in prepevata mali Cenek in mala Uršika. Vsepovsod veselje, in židana volja hodi s kraja v kraj...

Leš pa mora hoditi tu v dolini pred razvajeno Ciko in poslušati Citrarja in prenašati njegovo nevoljo. Oh, da more biti tako!

Lešu se zasvetita v očeh dve drobni in pekoči solzi. V srcu ga grize, strašno grize, da bi jokal na glas, če bi ga ne bilo sram pred Citrarjem. In tlači tisto boleost nazaj, odkoder je bila prišla; a boleost se ne da potlačiti, pa naj si Leš še toliko prizadeva. Kar zobe stiska in divje maha s svojo dolgo šibo. A vse ne pomaga prav nič. Bolest postaja vedno večja in silnejša, in Leš si ne ve pomoči... »O, da more biti ta Peter na svetu!« si misli. »Vsega je kriv samo ta Peter, ta hinavski Peter! Radi njega moram zdaj služiti pri Citrarju, samo radi njega... Pa bi bilo zdaj lepo na Srednjem vrhu! In prepeval bi in bi nemara še celo vriskal... Pokažem Petru — še kmalu mu pokažem, da mu bo joj in gorje! Saj sem še vedno Leš, še vedno sem Hladnikov Leš. Zato mu pokažem, hinavskemu Petru...«

»Hej, hej!« je zavpil Citrar, ker so bile krave le preveč zašle preko razora. »Kaj povešaš glavo in gledaš v tla? Na živino pazi, Leš!«

Leš se je stresnil in je pograbil z vso silo za komat. Srdito je zamahnil s šibo in spravil krave v pravo smer. — »No,« je zagodrnjal. »Mučim se tu in jezim. A doma bi lahko prepeval in se veselil. Pa čemu vse to? Samo zato, da je Peter na Srednjem vrhu vesel. O, le počakaj me, Peter! Ne boš se veselil dolgo časa... Kar domov se povrnem. Pa da mi že prej ni padlo v glavo! Da sem mogel biti tako neumen in se že prej nisem domislil tega!«

Leš se je razveselil te misli. »Hej, hej!« je zavpil in skoro poskočil v zrak. Da, tako napravi! Lepo se povrne domov. Petra pograbi in ga s silo zapodi s Srednjega vrha. On pa ostane lepo doma in poreče očetu, da je Peter sam pobegnil, ker noče več služiti pri Hladnikovih. No, oče ga pa ne bo preganjal nič več z doma in bo nazadnje zadovoljen, da je Leš spet pri hiši. Leš bo pa gledal, da se mu več ne zameri; priden bo in ga bo ubogal. Pa napravi vse, kar je treba. Samo da ostane doma in na Srednjem vrhu in mu ni treba več, da služi pri tujih ljudeh...

»Hej, hej!« je vpil Leš in je bil vesel kakor že dolgo ne. Pogledoval je daleč gor na Srednji vrh, in oči so se mu smejale v razkošnem veselju. Pa se je Citrar čudil, ko je videl njegovo veselje. Zmajal je z glavo in si je mislil: »Čudno, da je tako vesel. Pobič se bo popravil. Hvala Bogu, da sem ga privedel na pravo pot. Najboljši učenec je zdaj v šoli. Gre mu kar samo od sebe v glavo. Pa tudi doma se vede, kakor se spodobi... Hvala Bogu! Hladnik bo lahko kmalu prišel ponj in ga bo vesel.« — To si je mislil Citrar. Na glas je pa rekel: »No, no, pobič! Pa kaj si naenkrat tako vesel? Ali pa te je užgala sama pomlad?«

»Zakaj bi ne bil vesel, stric?« je odgovoril Leš in se posmejal. »Saj sije solnce tako lepo, in ptiči prepevajo v gozdu, da je veselje. Pa bi še jaz ne bil vesel? Hm, kaj pa tudi hočem drugega? Kar zažvižgal bi in bi zapel...«

»Prav, prav, pobič!« ga je pohvalil Citrar. »Le bodi vesel, dokler si še mlad. Na starost ne boš imel prilike, da bi bil vesel, kakor si zdaj. Zato je prav, da si zdaj vesel in se spominjaš mladega življenja.«

Citrar je bil Leša vesel. Zadovoljen je bil sam s sabo, da je tako hitro predrugačil mladega, vihravega in k slabemu nagnjenega dečka. Saj pa je tudi moral biti zadovoljen z Lešem. Leš je postal ubogljiv in bil je priden kot nobeden drugi na vasi. Še učitelj ga ni mogel prehvaliti, ker je bil Leš zdaj že prvi in najmarljivejši učenec, zgled vsej šoli. In radi so ga vsi imeli, še celo strogi gospod župnik mu je odpustil vse nekdanje prestopke in se ni več spominjal njegove nekdanje zlobe in malopridnosti. Vse to je dosegel samo Citrar s svojo železno vztrajnostjo in voljo. Tudi on sam je imel zdaj Leša rad. Poučeval ga je o vsem in mu je z veseljem razkazoval mizarška dela, ker je videl, da Leša na vso moč zanima in veseli mizarstvo. In fant je napredoval v tem delu kar čez noč in vidoma. Citrar se je čudil in premišljal: »Še bo znabiti nekaj dobrega in velikega iz njega, če ostane na tem potu. Samo, da bi se ne naveličal prekmalu in bi ne krenil s tega pota. Da bi ga le ne zapeljale nazaj njegove stare napake — lenoba, malopridnost in velika trma.«

Zato je Citrar dobro pazil na Leša. Dan na dan je gledal nanj; zato pa tudi videl, da se hoče deček tuptam vrniti v stare napake. Ob takih prilikah ga je hitro prijel in ga je zasukal nazaj na staro pot. — »Še ni popolnoma zdrav,« si je mislil. »Take bolezni pač ne preidejo tako hitro, kot bi mignil s prstom. Še bo treba truda in napora. A da ozdravi, za to sem porok jaz. Samo, če ne pride kaj drugega vmes, kaj hudega, ki pokvari za vedno moj trud.«

Citrar se je resnično bal tistega hudega in je še bolj pazil na fanta, da ga domala cele dneve ni izpustil izpred oči. Tisto hudo do zdaj še ni prišlo, in Citrar se je oddahnil. Pač je videl tu in sem, da se je Leš razsrdil kar sam od sebe in cepetnil z nogo. Obrvi so se mu namršile, in oči so se mu zasvetile, in Leš je že gledal, nad kom bi stresel svojo jezo. Pa je opazil malega Lukca in ga je hotel pograbit. A Lukec ga je samo pogledal in mu ni niti utegnil reči: »Gldavs!« — Tedaj je pa že pograbil Citrar Leša in ga je dobro oštél. Pa je bilo Leša sram. Stresnil je z glavo — in nesrečne jezice ni bilo več v njegovem srcu.

Tisti dan, ko sta orala, pa se je Leš potuhnil popolnoma. Vesel je bil na polju, da je žvižgal in prepeval. In čudil se mu je Citrar. Pa ni vedel, kaj se je vzbudilo v Leševem srcu; in tudi tega ni vedel, da je Leš že vse premislil za svoj beg. No, Lešu je bilo to prav. Še glasneje in veseleje je prepeval in se smejal. Saj je vedel, da služi danes zadnji dan pri Citrarju. Jutri bo pa že doma. Na Srednjem vrhu bo, vesel in zadovoljen kot nihče na božjem svetu . . .

Zorala sta bila s Citrarjem že vse tri njive. Zgodaj popoldne je še bilo, ko sta se napotila domov. Leš je hodil ves zadovoljen po izbi in si mel roke. Tu in tam je stopil k oknu, pa pogledal po solncu. Solnce

se je vedno bolj nižalo k visokim goram; še pol urice, pa zaide in pošlje čez gore črno noč. Leš se je posmejal, ko je videl solnce že tik nad goro. — »Samo dve urici še, pa sem doma. Spal bom nocoj lepo in brez skrbi na podstrešju. Tam stoji moja postelj, in zdaj spi na nji hinavski in prekanjeni Peter. O, to bo Peter gledal, ko ga bom pograbil in spodil domov! Jokal bo — vem — in moledoval. Pa ga ne bom poslušal. Naženem ga, da bo veselje! Pa še trikrat ga bom brcnil, da se niti ogledati ne bo utegnil.«

In Leš se je zasmel in se je v svojem veselju udaril po kolenih. V njegovem veselju ga je pa zmotil mali Lukec. Prikoracal je v izbo, in Leš ga je prijel in ga dvignil k stropu. Ujčkal ga je na rokah, in malemu Lukcu se je to tako dopadlo, da je vriskal na ves glas. In tudi kanarček se je prebudil, pa je pričel žvrgoleti, da je šlo skozi ušesa.

»No, Lukec!« je rekel Leš in se prešerno smejal. »Ali te znam jaz lepše ujčkati ali vaš Peter? Glej — pa danes je zadnjikrat. Jutri naj te ujčka spet Peter! Seveda, če se mu bo ljubilo in če bo mogel in če ga ne bo hrbet preveč bolel. Kaj? ...«

»Petlcek pliden — nic buban,« je rekel mali Lukec. »Libica plidkana, tudi nic bubana... Buban palkelj, pa plavi: ajs — ham ham...«

Leš se je smejal in postavil malega Lukca na tla. A Lukec ga je prijel za hlače in prosil: »Se, se, Les! Ves — hopsasa v nebesa! Lukec lad ujčka — gol, gol v nebesa . . . Se, se, Les!« — No, Lešu se ni več ljubilo. Stopil je k oknu, pa je videl, da se solnce že pogreza za gore. Tlesknil je z rokami in se zavrtel po izbi. Lukec pa je bil razžaljen. Prstek je vtaknil v usta, pa rekel nevoljno: »Les, le, le! Pa te bo palkelj — lop! Pa te v sklinjo zaple — lop!« Lukec se je zavrtel na peti in je odšel iz izbe.

Tedaj je prišel Citrar z novo pručico v roki. »To pručico ponesesh Kocijanovi stari materi,« je dejal. »Težko že čaka stara na njo. Takoj jo moraš nesti. Pa pridi kmalu nazaj, ker bo večerja že gotova.«

Leš je zgrabil pručico in je odhitel z njo iz izbe. Na vso sapo je stekel in dirjal nevzdržno skozi vas. Samo enkrat se je ustavil na cesti. Ozrl se je na gore, pa je videl, da je solnce že zašlo. In Leš je poskočil ves vesel. — »Hehe!« je rekel. »Nič več me ne vidiš, ti Citrarjeva hiša! Ni mi žal po tebi — prav nič mi ni žal. Saj nisem imel tam nič dobrega... Hoj, pa bom vriskal jutri že doma! Tako bom vriskal, da me bo poln ves Srednji vrh . . . Joj, hoj!«

In Leš se je zaprašil naprej. Tekel je vso pot do same Kocijanove hiše, ki je stala koncem vasi. Ves zasopljen je prišel h Kocijanovi stari materi. »Pručico sem vam prinesel, stara mati!« je dejal. »Gotova je, in Citrarjev stric jo vam pošilja. Poglejte jo, stara mati, če je prav narejena in če vam je všeč.«

Kocijanova stara mati si je ogledala pručico od vseh strani. Pa je bila vesela in zadovoljna. Natrosila je Lešu v žep polno perišče suhih

hrušk in ga pogladila po licu. Leš se pa ni nič zamudil. Kar naglo je odšel od stare matere. Zunaj na potu pa se je globoko oddahnil. Ozrl se je okroginokrog, pa si rekel: »Stečem, da bom imel vas takoj za sabo. A onkraj vasi že ne bo nikogar več, in tam se mi ni bati, da me vlove. Zdaj je prišel pravi čas, in zdaj pokažem, da se ne bojim nikogar!«

Leš je res prišel teči in tekel je do konca vasi. Tam pa se je ozrl, če ne teče nihče za njim. In se je razveselil, da je kar trikrat zavihtel madro po zraku. — »Saj sem rekel, da pojde vse kakor namazano!« je dejal. »Pa sem tudi vse prav dobro iztuhtal, da bi nihče ne mogel bolje... Premeten in prekanjen je Citrarjev stric. Jaz pa sem ga prekanil, da bo kar zijal in se praskal za ušesom. Leš ni tak, da bi ga kdo metal za plot med smeti. Ni, pa tudi ne bo...«

Mračiti se je že jelo po zagorskem svetu. V temnem zvoniku je zazvonilo ave Marijo — in tedaj se je nehal Leš smeјati. Snel si je madro in molil. Počasi je stopal naprej po cesti in se ni več oziral nazaj. Ko je pa odmolil, je prišel spet teči in tekel dobre pol ure. Zvezde so že gorele po prostranem nebu, ko se je ustavil doli, kjer se je cepila od glavne ceste pot na Srednji vrh. Tedaj pa je Leš zavriskal.

»Juhuhu!« je zavriskal in stekel preko proda, ki je sredi njega šumela glasna Sava.

J. E. Bogomil:

„Fant, ali si neumen!“

akor preproge so bili travniki. Vrtovi kakor pregrinjala, polna cvetja in zelenja. Majnik prihaja. Majnik! Povsod lepota, bajna in čarna kakor iz devete dežele.

Pepi se je zagledal v pisano cvetje. A ga ni dolgo samo gledal. Šel in ga nabral, pa povezal v — če ne ravno krasen, pa vendar čeden šopek.

Vesel ga je prinesel v hišo.

»Oh, kako je lep!« je začul pohvalo iz maminih ust.

»In kako lepo diši! Poduhajte, mama!«

»Zares!«

»Ná, pa še ti!«

Tudi sestra Pavlica je bila deležna dobrote, da je smela približati svoj topli nosek lepemu šopku, ki ga je nabral in povezal sam Pepi. Poduhala ga je in — na vso moč kihnila. Seveda! Ker tako močno diši. O je bila porednica!